

БІНЬКОВСЬКИЙ ОЛЕКСАНДР АНАТОЛІЙОВИЧ
кандидат військових наук, доцент, доцент кафедри прикордонної безпеки Національна академія Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького

НІКУЛІН МИХАЙЛО ОЛЕКСАНДРОВИЧ
старший викладач кафедри прикордонної безпеки Національна академія Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького

СИСТЕМА ЗАХИСТУ ДЕРЖАВНОГО КОРДОНУ НА ДЕОКУПОВАНИХ ДІЛЯНКАХ ДЕРЖАВНОГО КОРДОНУ: СУЧАСНІ ПОГЛЯДИ

Повномасштабна збройна агресія російської федерації проти України суттєво змінила безпекове середовище держави та характер загроз її національній безпеці. У нових умовах Державна прикордонна служба України (далі – ДПСУ), яка до 2022 року функціонувала переважно як правоохоронний орган спеціального призначення з окремими військовими повноваженнями, фактично стала повноцінним суб'єктом реалізації оборонної політики держави в складі Сил безпеки та оборони України. Залучення органів та підрозділів ДПСУ до виконання бойових (спеціальних) завдань у смугах оборони, участь у відсічі збройної агресії, веденні позиційних та маневрених бойових дій, застосуванні артилерії, протитанкових і зенітних засобів, безпілотних авіаційних систем та засобів радіоелектронної боротьби зумовили необхідність докорінної трансформації організаційно-штатних структур та системи управління.

Інтеграція ПРИКЗ в систему оборони України свідчать про зростання бойової спроможності, що підтверджується практичними результатами бойового застосування.

Таким чином, виникає наукова та прикладна проблема — необхідність розроблення системи захисту деокупованих ділянок державного кордону, яка би:

враховувала багатокомпонентний характер сучасного бою;

дозволяла оперативно адаптувати організаційно-штатні моделі прикордонного заgonу (далі-ПРИКЗ);

забезпечувала можливість сценарного аналізу залежно від характеру бойових дій;

створювала умови оперативної інтеграції взаємодіючих органів та підрозділів в єдину складову.

З огляду на зазначене вище, система захисту деокупованих ділянок державного кордону ПРИКЗ ДПСУ забезпечить перехід від правоохоронної моделі прикордонної служби до військового формування, здатного самостійно діяти в батальйонних районах оборони та ефективно інтегруватися в систему Сил оборони України в короткі терміни.

Авторами виділено деякі аспекти щодо розробки системи захисту державного кордону в межах ділянок державного кордону, які були деокуповані, що відкриває можливості подальших досліджень. В подальших дослідженнях авторами окреслено перспективу в розроблені моделі системи об'єднаного планування застосування сил оборони в операціях об'єднаних сил, що дасть можливість удосконаленню ефективного застосування органів та підрозділів ДПСУ в системі Сил оборони України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України Про Державну прикордонну службу: прийнятий 19 червня 2003 року № 965-IV// Відомості Верховної Ради України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/661-15#Text>.

2. Закон України Про державний кордон України: прийнятий 4 листопада 1991 року №1777 – XII// Відомості Верховної Ради. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1777-12#Text>.

3. Закон України Про оборону України: прийнятий 20 листопада 2024 року № 4068-IX // Відомості Верховної Ради. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12#Text>.

4. Бінковський О.А., Нікулін М.О. Концептуальні основи підготовки держави до оборони. Сучасні погляди на роль ДПСУ / Бінковський О.А., Нікулін М.О. // Журнал «Національні інтереси України», Військова академія (м. Одеса), видавнича група «Наукові перспективи». 2026 - 2(19). С. 73-83. [https://doi.org/10.52058/3041-1793-2026-2\(19\)-73-83](https://doi.org/10.52058/3041-1793-2026-2(19)-73-83).

ВЛАСЕНКО ЄВГЕН ВАЛЕРІЙОВИЧ

Національний університет оборони України

МЕТОДОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД ДО ОЦІНЮВАННЯ ЖИВУЧОСТІ УГРУПОВАННЯ ЗЕНІТНИХ РАКЕТНИХ ВІЙСЬК В ОПЕРАЦІЯХ

Досвід сучасних бойових дій, зокрема російсько-української війни, засвідчує наявність важливого науково-практичного завдання, пов'язаного з недостатньо точним оцінюванням живучості угруповань зенітних ракетних військ (ЗРВ) в операціях. Актуальність цього завдання зумовлена тим, що необ'єктивне визначення рівня живучості в умовах вогневої, інформаційної та розвідувальної переваги противника може призводити до критичних втрат, які суттєво ускладнюють або унеможлиблюють виконання бойових завдань угрупованням ЗРВ. За сучасних умов противник прагне знизити загальну ефективність системи протиповітряної оборони (ППО) держави шляхом завдання максимальних втрат її основному та найбільш дієвому компоненту – угрупованню зенітних ракетних військ. У зв'язку з цим виникає потреба в удосконаленні науково-методичного апарату, здатного забезпечити вироблення обґрунтованих рішень щодо підвищення живучості угруповання ЗРВ в операціях [1-4].

Аналіз наукових праць, присвячених оцінюванню живучості угруповань ЗРВ і процесів зенітного ракетного прикриття, свідчить, що існуючі методики дають змогу прогнозувати втрати зенітних ракетних підрозділів, оцінювати ефективність прикриття об'єктів і моделювати відбиття ударів засобів повітряного нападу противника [5-7]. Водночас такі підходи не враховують у повному обсязі вплив комплексу заходів забезпечення живучості та переважно орієнтовані на оцінювання окремого удару, а не безперервного процесу виконання завдань упродовж усієї операції [8-13].

Метою дослідження є удосконалення методичного апарату оцінювання живучості угруповання зенітних ракетних військ в операціях шляхом визначення та кількісної оцінки ефективності комплексу заходів забезпечення живучості. Практична спрямованість такого підходу полягає у виробленні науково обґрунтованих рекомендацій для органів військового управління щодо підвищення живучості угруповання ЗРВ під час відбиття ударів засобів повітряного нападу противника впродовж усієї операції [8-13].

Удосконалений методологічний підхід ґрунтується на концепції управління “згори донизу”, за якої вихідною умовою є потрібний рівень ефективності системи протиповітряної оборони в операції, визначений старшим начальником. Від цього рівня послідовно здійснюється перехід до конкретних параметрів, які підлягають оцінюванню та управлінню [6, 10, 11].

Живучість угруповання ЗРВ розглядається як комплексна характеристика, що визначає властивості створеного угруповання та його елементів зберігати боєздатність, структурну цілісність, функціональність і спроможність ефективно виконувати бойові завдання в умовах організованого цілеспрямованого впливу противника. Комплекс заходів забезпечення живучості трактується як сукупність заходів, які плануються і проводяться з метою збереження ефективності функціонування угруповання ЗРВ в операції на рівні не нижче потрібного [8, 9, 13].

Логіка підходу передбачає, насамперед, визначення потрібної ефективності ППО як відношення математичного сподівання числа знищених цілей до їх загальної кількості в ударі. Загальний результат при цьому розглядається як сума внесків усіх складових системи ППО [6, 7, 10, 11]. Наступним кроком є декомпозиція потрібної ефективності до рівня угруповання